

Men kan toegeven, dat ticlopidine een geval op zichzelf is, omdat de chemische structuur niet direct van een bekende substantie is af te leiden. Klinisch-farmacologisch zal nog moeten blijken of ticlopidine het revolutionaire geneesmiddel is, dat collega Van der Vijgh er kennelijk in ziet, gezien zijn opsomming van de eigenschappen en de indicaties (zoals die gegeven wordt in een onlangs door de fabrikant gepubliceerd overzicht).¹ Helaas bestaat het meeste bewijsmateriaal nog uit uittreksels van lezingen en „data on file”, en ook de gegevens over de ernstige bijwerkingen – afgezien van de 15 gepubliceerde gevallen – bevinden zich nog in de archieven van de fabrikant. De opgegeven schattingen van 1 geval van agranulocytose of aplastische anemie per ca. 6000 patiënten/jaren is voor een middel dat zijn exacte therapeutische plaats nog moet vinden niet gering; een verwant middel als dipyridamol heeft – tenminste als monotherapie – nog steeds moeite om die plaats te vinden, maar het is tenminste vrij van hematologische of hepatologische bijwerkingen.

De tijd zal moeten leren of het optimisme van collega Van der Vijgh te rechtvaardigen is.

LITERATUUR

- ¹ Panak E, Maffrand JP, Picard-Fraire C, et al. Ticlopidine: A promise for the prevention and treatment of thrombosis and its complications. *Haemostasis* 1983; 13 (Suppl 1): 1-54.

Amsterdam, februari 1984

L. OFFERHAUS

Kanker en de pil; de berg die een muis baarde

Na lezing van dit artikel van collegae Offerhaus en Hamerlynck kwamen de volgende vragen bij mij op:

1. Betekent het: „ware het niet dat de groep van jeugdige pilgebruiksters er zeer duidelijk uitspringt, dan zou men met een gerust hart kunnen stellen dat het extra risico van het later ontstaan van een mammatumor in de groep als geheel slechts zeer klein is” niet dat het dus niet zeer klein is, zoals de verdere teneur van het commentaar doet voorkomen?

2. Was het onderzoek van Vessey en medewerkers geen prospectief onderzoek?

3. Is het feit dat groepen vergeleken worden waar „in beide groepen gaat langdurige anticonceptie gelijk op met veel roken, vroeg trouwen en vroege eerste zwangerschap” wel een zwak punt, zoals beschreven wordt? Het is immers zo dat men pas als randgegevens bij twee groepen gelijk zijn, hoofdgegevens mag vergelijken.

4. Is het juist naar „ingezonden brieven” te verwijzen als waren het literatuurgegevens?

5. Zou men veiligheidshalve toch niet moeten aanbevelen orale contraceptiva met lage „progesteronpotentie” te gebruiken, ook al is er „vooralsnog echter nog geen voldoende reden tot ongerustheid”?

LITERATUUR

- ¹ Offerhaus L, Hamerlynck JVThH. Kanker en de pil, de berg die een muis baarde. *Ned Tijdschr Geneesk* 1984; 128: 78-9.

Eindhoven, februari 1984

J.H.J.M. MEUWISSEN

Ad 1. Dit is een kwestie van semantiek van de dubbele ontkenning, altijd een enigszins hachelijk onderwerp in de Nederlandse taal. De bedoeling is om aan te geven dat het risico in de groep als geheel niet aantoonbaar of echt

bewijsbaar verhoogd is, maar dat er in een bepaalde subgroep toch enige reden tot ongerustheid bestaat.

Ad 2. De sectie „Methods” doorlezende moet men het onderzoek toch wel als *retrospectief* classificeren, al zou men argumenten op tafel kunnen leggen dat het ergens tussen prospectief en retrospectief in zit. Het gaat om analyse van zorgvuldig met een bepaalde doelstelling verzameld materiaal, waarbij men achteraf bepaalde ondergroepen met elkaar gaat vergelijken, en tenslotte die vergelijkingen presenteert, die bepaalde conclusies toelaten. Bovendien is prospectief onderzoek in het algemeen gecontroleerd, gerandomiseerd en meestal geblindeerd, en van dat alles is hier geen sprake.

Ad 3. Het zwakke punt is, dat men in beide groepen zoveel „ruis” introduceert, dat kleine uitschieters niet meer opvallen. Er is in dit geval geen echte vooropgezette „matching” van de twee groepen geweest.

Ad 4. Voor de zorgvuldig „gerefereerde” tijdschriften als *The Lancet* en de *British Medical Journal* geldt, dat aan brieven praktisch dezelfde waarde gehecht moet worden als aan gepubliceerde artikelen, omdat dergelijke ingezonden brieven redactioneel gecontroleerd worden. Brieven in deze tijdschriften worden bijv. ook vaak als korte „preliminary communication” gebruikt.

Ad 5. Uiteraard is iedereen vrij om de aanbevelingen, zoals die gedaan zijn door de Britse geneesmiddelencommissie, op te volgen, maar strikt genomen ontbreekt ieder bewijs. Er zijn geen betrouwbare klinische methoden, om de progestageen-potentie van orale anticonceptiva te vergelijken.

Amsterdam, februari 1984

L. OFFERHAUS

J.V.Th.H. HAMERLYNCK

De jongste en de oudste risicofactor

Professor Meijler wil met zijn klinische les aantonen dat er slechte beoefenaars van de medische professie bestaan en betreft daarin „de verzekeringsgeneeskundigen”.¹ Terecht verzet collega Knepper zich tegen de wijze waarop deze beroepsgroep wordt aangevallen.² Het gaat hier om enkele duizenden collegae, veelal in dienst van een bedrijfsvereniging of Gemeenschappelijke Medische Dienst, die belast zijn met het uitvoeren van de sociale wetgeving en volgens professor Meijler nog moeten strijden „voor een volwaardige positie binnen de geneeskunde”.¹ Verzuimd wordt echter een onderscheid te maken tussen de verzekeringsdeskundigen en een klein groepje artsen, die zich als geneeskundig adviseurs bezighouden met het over vele tientallen jaren inschatten van levens- resp. invaliditeitsrisico's. Deze functie wordt doorgaans vervuld door ervaren huisartsen/internisten, die al een lange staat van dienst achter de rug hebben. Via aanvullende opleidingen in het bedrijf zelf, door literatuurstudie en het zich verdiepen in handboeken („Rating manuals”) zal deze medicus trachten zich een specifieke deskundigheid eigen te maken. Pas na geruime tijd zal hij zich in staat achten een verantwoord advies uit te brengen aan de levensverzekeringsmaatschappij. Met hulp van de actuaaris kan dan de premie berekend worden.

Ik respecteer professor Meijler als deskundig cardioloog, doch ben tevens van mening dat de functie van geneeskundig adviseur ener levensverzekeringsmaatschappij een geheel andere deskundigheid vereist. Indien deze in een incidenteel geval ontbreekt, kan er, zoals werd aangetoond, heel veel mis gaan.